

Asia: VN/26268/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi vesihuoltolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Huomiot pykälästä (luonnos laiksi vesihuoltolain muuttamisesta) ja säännöskohtaisista perusteluista (luku 7)

Taustaa

Maa- ja metsätalousministeriö on lähettänyt vesihuoltolain uudistamista koskevan hallituksen esitysluonnoksen lausuntokierrokselle. Lausunto tulee antaa 30.9.2024 mennessä. Lakiesitys on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2025. Lausunto on pyydetty toimittamaan ensisijaisesti lausuntopalvelun kautta (lausuntopalvelu.fi). Ministeriön tiedotteeseen aiheesta voi tutustua täällä: Vesihuoltolain uudistus etenee - Maa- ja metsätalousministeriö (mmm.fi). Kuopion kaupungin kunnallistekninen osasto vastaa kunnalle kuuluvista vesihuollon järjestämis- ja kehittämistehtävistä. Tämän vuoksi kunnallistekninen osasto on valmistellut Kuopion kaupungin lausunnon vesihuoltolain uudistamisesta.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi vesihuoltolakia. Esityksellä toimeenpannaan Petteri Orpon hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan vesihuollon toiminta turvataan ja vesivarat pidetään kansallisissa käsissä. Esityksellä on valmisteltu Vesi on meidän -kansalaisaloitteeseen perustuvan eduskunnan päätöksen (EK 26/2021 vp – KAA 2/2020 vp) edellyttämällä tavalla sellainen lainsäädäntö, jolla varmistetaan kunnan järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien julkisomisteisten vesihuoltotoimintojen säilyminen kuntien omistuksessa ja määräysvallassa. Esitys on myös osa kansallista vesihuoltouudistusta ja sen tarkoituksena on mahdollistaa uudistuksen ohjelman ja sen mukaisten toimenpidekokonaisuuksien toteuttaminen.

Tavoitteet ja vaikutukset

Vesihuoltolakiesityksen tavoitteena on varmistaa eduskunnan päätöksen EK 26/2021 vp edellyttämällä tavalla julkisomisteisten vesihuoltotoimintojen säilyminen kuntien omistuksessa ja määräysvallassa, edistää vesihuollon alueellista yhteistyötä ja rakenneuudistusta, parantaa vesihuoltolaitosten omaisuudenhallintaa, selkeyttää ja tehostaa vesihuollon toiminnan ja talouden valvontaa sekä parantaa yleisesti vesihuoltolain toimivuutta.

Lakiuudistuksessa vesihuoltolaitoksen määritelmää on esitetty laajennettavan ja jatkossa vesihuoltolain veloitteet tulevat koskemaan aiempaa useampia laitoksia. Uudistuksessa laitoksille ja kunnille on tulossa myös lisäveloitteita, joilla turvataan toimiva ja kestävä vesihuolto myös tulevaisuudessa. Lausunnolla voi vaikuttaa lain lopulliseen sisältöön.

Kuopion kaupungin lausunto

Kuopion kaupungin kunnallistekninen suunnittelu on yhteistyössä maaomaisuuden hallintapalvelujen kanssa valmistellut Kuopion kaupungin vesihuoltolainmuutosta koskevan lausunnon. Kaupunkirakennelautakunnan erityistehtäviin ja ratkaisuvaltaan kuuluu vastata vesihuoltolain mukaisten kunnalle kuuluvien vesihuollon kehittämis- ja järjestämis- tehtävien valmistelusta sekä osallistua vesihuollon alueelliseen suunnitteluun.

Kuopiossa toimii Kuopion kaupungin ja Siilinjärven kunnan omistama Kuopion Vesi Oy. Tämän lisäksi kaupungin alueella 40 vesihuoltolain mukaista vesihuoltolaitosta, joilla on hyväksytyt toiminta-alueet. Näiden vesihuoltolaitosten yritysmuodot vaihtelevat (osuuskunta, yhtymä, osakeyhtiö). Lisäksi Kuopion kaupungin alueella toimii yhtymiä ja osuuskuntia, joilla ei ole hyväksyttyä toiminta- aluetta. Osa vesihuoltolaitoksista toimii osittain ja osa pääosin muiden kuntien alueilla. Lisäksi Kuopion alueella toimii kolme osakeyhtiömuotoista tukkuvesiyhtiötä, jotka toimittavat vedentuotanto- tai jätevedenpuhdistuspalveluita vesihuoltolaitokselle.

Kaupunkirakennelautakunta haluaa ottaa tässä lausunnossaan erityisesti kantaa kuntatasolla havaittuihin käytännön ongelmakohtiin ja niiden ratkaisemista helpottavaan lainsäädäntöön. Vesihuoltolain muutosten tulee jatkossa sujuvoittaa vesihuoltoon liittyviä tehtäviä.

Vesihuoltolaki 3 § Määritelmät

Määritelmien täsmentämisen tarkoitus on varmaan yhtenäistää käytäntöjä ja määritelmiä eri lakien välillä, mutta voiko määritelmät jättää yhtenäistämättä? Yleisesti vesihuoltolaissa esitettyjen määritelmien täsmentämiset ovat tarpeettomia ja aiheuttavat mahdollisesti haasteita käytännön toimissa.

Vesihuoltolaitoksen määritelmän muuttamista 3) vesihuoltolaitoksen osalta on haasteellinen, eikä sitä tule tehdä nyt vesihuoltolakiin esitetyllä tavalla. Vesihuoltolaitosmääritelmän tai määritelmään liittyvien velvollisuuksien tulee kytkeytyä edelleen toiminta-alueen hyväksymiseen kunnan alueella, jolloin sekä vesihuoltolaitoksella että siihen liittyneillä asiakkailta on selkeät oikeudet ja velvollisuudet. Nykyisin vesihuoltolaissa tarkoitetaan vesihuoltolaitoksella laitosta, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta kunnan hyväksymällä toiminta-alueella. Lakiluonnosehdotuksen mukaan tarkoitetaan vesihuoltolaitoksella laitosta, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta, ja: a) toimittaa vettä talousvetenä käytettäväksi vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin; taikka b) vastaanottaa jätevettä vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilöltä. Määritelmän muutoksen jälkeen pienet yksiköt jäävät kaikkien velvollisuuksien ja valvonnan ulkopuolelle. Myöskään verkostohiin liittyneillä asiakkailta/liittyjiltä ei ole tämän jälkeen oikeusturvaa, joten maksut voisivat olla ihan mitä vaan.

Määritelmämuutos heikentää myös kunnan itsemääräämisoikeutta ja siten myös keinoja ohjata vesihuollon suunnitelmallista toteutumista. Kunnan mahdollisuus hyväksyä toiminta-alue nykyisen lain mukaisine velvoitteineen myös ”pienille” laitoksille voi olla yksi keino, jolla kunnan vesihuoltokokonaisuutta saadaan eheytettyä. Pienillä laitoksilla velvollisuuksien lisääminen voi käydä raskaaksi, joka osaltaan estää uusien laitosten syntymisen tai lisää pienten laitosten halua yhdistyä isompaan laitokseen, jolla on paremmat toimintaedellytykset huolehtia vesihuollosta. Tämän vuoksi Kuopion kaupunki esittää, että vesihuoltolain pykälä 7 ”Vesihuoltolaitosten toiminta-alueisiin sisällytettävät alueet” lisätään, että toiminta-alue on hyväksyttävä vesihuoltolaitokselle, joka toimittaa vettä talousvetenä käytettäväksi vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin; taikka b) vastaanottaa jätevettä vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilöltä. Tällöin kunnalle jää harkintavalta toiminta-alueen hyväksymisestä pienille laitoksille. Vesihuoltolaitoksen määritelmää ei siis tule muuttaa tässä vaiheessa ehdotetulla tavalla.

Lakiluonnoksesta 8) taajama -käsite on esitetty kumottavaksi, koska liittämiselvollisuus ei enää ole jatkossa sidottu taajamaan tai sen ulkopuoliseen alueeseen. Taajama -käsite tulisi kuitenkin olla määritelmässä, koska lakiluonnoksen pykälissä 7 ja 35 sekä siirtymäsäännöksissä on taajamakäsite.

Vesihuoltolakiluonnoksessa on ehdotettu määritelmää 9) asiakasomisteinen vesihuolto-osuuskunta, jolla tarkoitetaan osuuskuntamuotoista vesihuoltolaitosta, jonka asiakkaista yli puolet on vesihuolto-osuuskunnan jäseniä. Osuuskunta on yhtiömuoto, jonka avulla harjoitetaan osuustoimintaa. Jäsenet omistavat osuuskunnan ja käyttävät sen päätösvaltaa. Osuuskunnat voivat tarjota palveluita myös asiakkaille, jotka eivät ole jäseniä. Vesihuoltolaissa ehdotettu määritelmä sitoo liikaa sekä sulkee mahdolliset muut yhtiömuodot, kuten yhtymät tai osakeyhtiöt, lain soveltamisen ulkopuolelle. Tulee myös huomioida, että Suomessa on yhdistymisvapaus, joten vesihuoltopalveluja käyttävä voi olla vain vesiosuuskunnan asiakas, mutta ei vesiosuuskunnan jäsen. Määritelmä ja siihen liittyvät säännökset pakottavat osuuskunnan asiakkaita olemaan jäseniä, joka on vastoin peruslakia. Myös muut kuin kunnan omistamat yhtiöt tai yhtymämuotoiset vesihuoltolaitokset jäävät lain soveltamisen ulkopuolelle, jotka kuitenkin olisi oltava lain soveltamisen piirissä. Keinoja yritysmuodon vaihtamiseen ei ole.

Uudeksi 11 kohdaksi on esitetty toiminta-alueen määritelmää. Toiminta-alueella tarkoitettaisiin aluetta, jolla vesihuoltolaitos huolehtii vesihuollosta sen mukaan, miten tässä laissa säädetään ja, jolla oleva kiinteistö on liitettävä vesihuoltolaitoksen vesijohtoon tai jätevesiviemäriin. Määritelmä on ristiriidassa vesihuoltolaitosmääritelmän kanssa, koska molemmissa määritelmässä laitos huolehtii vesihuollosta.

4 § Viranomaiset Kuopion kaupunki yhtyy kuntaliiton täydentävään lausumaan 4 pykälien osalta.

Voimassa olevan vesihuoltolain mukaisia valvontaviranomaisia ovat toimialoillaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä kunnan terveydensuojeluviranomainen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Nykyisen lain puitteissa Elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskus siis valvoo kuntaa ja lähinnä sen vesihuollon järjestämisvelvollisuuden noudattamista. Tällä hetkellä elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskuksella ei ole toimivaltaa valvoa suoraan vesihuoltolaitoksia. Vesihuoltolakiluonnoksen mukaan vesihuoltolain mukaisia valvontaviranomaisia ovat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä kunnan terveydensuojeluviranomainen, ympäristönsuojeluviranomainen ja kuluttaja-asiamies.

Pykälämuutos on viranomaisen ja vesilaitoksen kannalta varsin ongelmallinen, kun tulee ”kaksinkertainen” valvonta elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskuksen sekä kunnan valvontaviranomaisten kesken. Kunnan kannalta kuluttaja-asiamiehen lisääminen valvontaviranomaiseksi tarkoittaa myös sitä, että vesihuoltosuunnitelman ja vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymisessä on pyydettävä myös kuluttaja-asiamiehen lausunto sekä toimitettava vesihuoltolaitoksen salainen varautumissuunnitelma tiedoksi myös kuluttaja-asiamiehelle ja kuluttaja-asiamiehellä on mahdollisuus antaa uhkasakko sekä antaa teettämis- ja keskeyttämisuhka. Kuopion kaupunki esittää, että 4 pykälä tulee säilyttää voimassa olevan lain mukaisena.

4 a §: Viranomaisen valvontatehtävät

Ehdotettu lakimuutos tuo merkittävästi uusia valvontatehtäviä sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle että kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Ehdotettu on myös käytännössä haasteellinen, koska valvontatehtäviä ei ole määritelty riittävän yksiselitteisesti. Laitosta valvotaan kaksinkertaisesti tai mahdollisesti ei ollenkaan. Toimivaltainen viranomainen tulee määritellä yksiselitteisesti. Uusien tehtävien tarpeellisuus ja resurssoinnin arviointi tulisi selvittää.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tulisi olla vesihuollon edistämisen viranomainen tai yleinen vesihuollon valvontaviranomainen. Kunnan ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävät tulee olla selkeät ja yksilöidyt. Mikäli valvontatehtäviä ei ole yksilöity, tarkoittaa se, että valvontaa ei ole. Pahimmassa tapauksessa molemmat valvontaviranomaiset puuttuvat asiaan toisen tietämättä tai kumpikaan valvontaviranomainen ei puutu asiaan, kun ei asia kuulu toimivaltaan.

Lakiluonnoksessa on määritelty kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäväksi valvoa erityisesti toimialueellaan erityisesti vesihuollosta huolehtimista, liittämisvelvollisuutta, vesihuoltolaitosten varautumista sekä hulevesien viemäroinnin järjestämistä ja hoitamista. Osa tehtävistä on sellaisia, jotka eivät edes kuulu kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimialaan, kuten vesihuoltolaitosten varautumisen valvonta sekä hulevesien viemäroinnin järjestämisen ja hoitamisen valvonta. Mikäli hulevesien viemärointi on järjestetty kunnassa kokonaan maankäyttö- ja rakennuslain nojalla, niin kuuluisiko kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävään hulevesien viemäroinnin järjestämisen ja hoitamisen valvonta tällöinkin ympäristönsuojeluviranomaiselle? On huomioitava, että kunta, kunnan ympäristöviranomainen ja kunnan terveydensuojeluviranomainen ovat eri toimielin. Kunnalla olisi hyvä olla oikeus järjestää valvonta eri tavoin.

Tältä osin Kuopion kaupunki yhtyy kuntaliiton täydentävää mielipiteeseen.

4 b § Kunnan vesihuoltotehtävät

Lakiluonnoksessa on esitetty kunnan vesihuoltotehtäviin pykälä, joka tulisi jätehuoltolakia mukaillen muuttaa kuulumaan:

Kunnalle kuuluvista tämän lain mukaisista vesihuollon viranomaistehtävistä huolehtii kunnan määräämä kuntalaissa (410/2015) tarkoitettu toimielin (kunnan vesihuoltoviranomainen).

Kunta voi huolehtia tämän lain mukaisista tehtävistään yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa. Kunnan vesihuoltoviranomainen voi siirtää tässä laissa tarkoitettua toimivaltaansa viranhaltijalle siten kuin kuntalaissa säädetään. Viranhaltijaan sovelletaan, mitä näitä tehtäviä muutoin hoitavasta viranomaisesta ja muutoksenhausta sen päätöksiin säädetään.

4 c §. Kunnan määräysvallan varmistaminen vesihuollossa

Koskeeko tämä pykälä ns. monialaryityksiä?

Lakiluonnoksessa on esitetty, että tämän lain voimaantulon jälkeen perustettavan vesihuoltolaitoksen ja tukkuvesilaitoksen on oltava kunnan määräysvallassa tai asiakasomisteinen vesihuolto-osuuskunta. Tämä käytännössä tarkoittaa, että osakeyhtiömuotoisten vesihuoltolaitosten perustaminen on kielletty lain voimaan tulon jälkeen. Osuuskunta voi tuottaa palveluita myös ei jäsenille. Onko laissa ylipäätään tarpeen määritellä, että vesihuolto-osuuskunnan tulee olla asiakasomisteinen? Osuuskunta on vain yksi yhtiömuoto, joten on erikoista, että laissa säädetään yhtiömuodoista ja osuuskunnan tulee olla asiakasomisteinen, vaikka Suomessa on yhdistymisvapaus.

Kunnan määräysvallassa olevan vesihuoltolaitoksen tai tukkuvesihuoltolaitoksen omistamaa vesihuolto-omaisuutta tulee pystyä vaihtamaan tai tarvittaessa myymään, kunnan, tukkuvesiyhtiön ja toisen vesihuoltolaitoksen kesken, jotta saadaan tarkoituksenmukainen omaisuusjärjestely tai vesihuolto. Mikäli vesihuolto-omaisuus jää tarpeettomaksi esim. toiminta-alueen supistamisen vuoksi, tulisi tätä vesihuolto-omaisuutta myös pystyä luovuttamaan/myymään esim. yhtymille (asiakkaille).

4 d § Kunnan etuosto-oikeus

Lakiluonnokseen tulisi lisätä seuraavat kohdat kunnan etuosto-oikeuteen: Kunnalle on tarvittaessa perustettava tarpeelliset kiinteistönmuodostuslain 154 §:n tai maankäyttö- ja rakennusasetuksen 80 §:n mukaiset rasitteet etuoston kohteena olevaa omaisuutta varten. Jos etuoston kohteena on rakennuksia tai rakennelmia ilman maapohjan omistusoikeutta, on kunnalla oikeus saada tarpeellinen maa-alue lunastetuksi ilman YM:n lunastuslupaa niin kuin kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastamisesta annetussa laissa säädetään.

Lisäksi etuostolaista nostetut 17 ja 21 pykälät voisivat olla tarpeellisia.

Vaihtoehtoisesti vesihuoltolaissa tulisi olla maininta, että soveltuvin osin noudatetaan, mitä etuostolaissa säädetään.

Jos kunta, jonka alueella suurin osa kaupan kohteesta sijaitsee, ei käytä etuosto-oikeuttaan, vastaava oikeus on myös muilla kunnilla, joiden alueella kaupan kohde sijaitsee. Ehdotettua pykälää tulisi muuttaa kuulumaan, joiden alueella kaupan kohde sijaitsee tai joita se palvelee. Esim. Koillis-Savon Vesi Oy:n omaisuus sijaitsee kokonaan Tuusniemen kunnan puolella ja yhtiö myy vettä mm. Kuopion Vesi Oy:lle, mutta tämän pykälän mukaan Kuopion kaupungilla ei olisi etuosto-oikeutta.

Pykälään esitetään lisättäväksi, että myyjän tulee tehdä ilmoitus kaupasta kunnan lisäksi tai kunnille, jonka alueella laitos toimii.

4 e § Vesihuolto-osuuskunnan omaisuuden rajoitukset

Vesihuolto-omaisuuden myyntiä koskevat rajoitukset tulisi koskea ei asiakasomisteisia vesiosuuskuntia sekä myös muita yritysmuotoja, kuten yhtymiä tai osakeyhtiöitä, jotka on perustettu ennen tämän lain voimaan tuloa.

7 § Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueisiin sisällytettävät alueet.

Lakiesitykseen tulee lisätä nykyisen vesihuoltolain pykälä: Kunnan alueella vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden tulee kattaa alueet, joilla kiinteistöjen liittäminen vesihuoltolaitoksen vesijohtoon tai jätevesiviemäriin on tarpeen toteutuneen tai suunnitellun yhdyskuntakehityksen vuoksi.

Lakiluonnoksessa esitetty pykälä ”Määritettäessä 1 momentissa tarkoitettuja alueita on arvioitava vesihuoltolaitoksen verkostoon liittämisen tarve ja otettava huomioon ainakin asemakaava-alueet, taajamat sekä pohjavesialueet. Yhdyskuntajätevesien käsittelystä annetussa neuvoston direktiivissä (direktiivinumero tähän, kun tiedossa) tarkoitettut taajamat tulee kuitenkin aina sisällyttää vesihuoltolaitoksen toiminta-alueeseen jätevesien viemäroinnin osalta.” Tämä pykälä voi olla osittain turha, koska asia on esitetty vesihuoltolain 6 §:ssä, jossa vesihuollon järjestäminen on sidottu suurehkon asukasjoukon tarpeeseen, ympäristösuojelullisiin- tai terveydensuojelullisiin syihin. Valtioneuvoston asetuksen yhdyskuntajätevesistä mukaan Taajamat on sisällytettävä vesihuoltolain (119/2001) 8 §:n 3 momentissa tarkoitettuihin vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen jätevesiviemäriverkoston piiriin saatettaviin alueisiin. Vesihuolto on myös välttämättömyyspalvelu, jonka vuoksi toiminta-alueen tulee olla sidottu tarpeeseen, ei ainoastaan asemakaavatilanteeseen.

8 § Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksyminen

Vesihuoltolakiluonnoksessa on esitetty, että kunnan tulee hyväksyä alueellaan toimiville vesihuoltolaitoksille toiminta-alue tai tehdä päätös, että laitokselle ei ole tarpeen hyväksyä toiminta-alueita. Päätöksen tekeminen laitokselle, jolle ei ole tarpeen hyväksyä toiminta-alueita on tarpeeton ja lisää turhaan tarpeetonta byrokratiaa ja se tulee poistaa lakiluonnoksesta.

Lakiluonnoksessa on esitetty, että: ”Kunta voi hyväksyä toiminta-alueen vain vesihuoltolaitokselle, joka on kunnan taseyksikössä, kunnan liikelaitos, kuntayhtymä, liikelaitoskuntayhtymä, kuntayhtymän liikelaitos taikka rekisteröity yritys tai yhteisö.” Mikäli kunta ei voi hyväksyä rekisteröimättömälle yritykselle tai yhteisölle toiminta-alueita, tulee kunnalle antaa myös toimivalta ja keinot, jolla se voi velvoittaa rekisteröimättömän yrityksen tai yhteisön muuttumaan rekisteröidyksi tai velvoittaa rekisteröimättömän yrityksen tai yhteisön liittymään toiseen, rekisteröityyn vesihuoltolaitokseen. Kunnalle tulee antaa toimivalta, jolla rekisteröimättömän yrityksen omaisuuden saa siirrettyä toiselle vesihuoltolaitokselle.

Koska kuluttaja-asiamies on määritelty myös valvontaviranomaiseksi, tulee toiminta-alueen hyväksymisessä kuluttaja-asiamiehelle varata myös mahdollisuus antaa lausunto. Koskee myös kohtaa vesihuoltosuunnitelmaa ja uhkasakkokohtaa.

9 b § Vesihuollon turvaaminen

Kuopion kaupunki yhtyy kuntaliiton eriävään mielipiteeseen ja lausumaan tämän pykälän kohdalla. Vesihuollon turvaaminen voi vaatia myös vesihuoltolaitoksen tai tukkuvesiyhtiön omaisuuden haltuunottoa tai kajoamista, johon kunnalla ole toimivaltaa tai keinoja. Vesihuoltolaitos voi käydä haluttomaksi hoitaa toimintaa, jolloin kunta tulisi velvolliseksi.

10 § Kiinteistön liittäminen vesihuoltolaitoksen verkostoon

Vesihuoltolakiluonnokseen 10 §:ään ehdotetaan lisättäväksi sana kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, koska kunta vastaa vesihuollon järjestämisestä ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvoo liittämisvelvollisuutta. Uuden momentin ehdotetaan kuuluvan: Vesihuoltolaitoksen tulee pyydetessä toimittaa kunnalle ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tieto talousvesi- ja viemäriverkostoon liittyneistä kiinteistöistä.

15 a Vesihuoltolaitoksen varautuminen häiriötilanteisiin

Voimassa olevassa vesihuoltolain mukaan palvelujen turvaamiseksi laitoksen on oltava yhteistyössä muiden samaan verkostoon liitettyjen vesihuoltolaitosten, kunnan, kunnan valvontaviranomaisten, pelastusviranomaisten, sopimuskumppanien ja asiakkaiden kanssa. Vesihuoltolakiluonnoksessa on ehdotettu, että em. tahojen lisäksi varautumissuunnitelma tulisi tehdä elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskuksen ja aluehallintoviraston kanssa. Aluehallintovirasto ei ole suoraan vesihuoltolaitoksia valvova viranomainen kuten ei voimassa olevan vesihuoltolain mukaan elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskukseen. Lisäviranomaisen laajentaminen varautumissuunnitelman laitoksen varautumissuunnitelman laatimisprosessiin on turha ja lisää byrokratiaa ja kriittisen infraomaisuus- ja turvallisuustiedon laajentumista.

Laitoksen on edellytetty toimittava varautumissuunnitelma valvontaviranomaisille, pelastusviranomaisille, ja kunnalle. Laitoksen on toimitettava suunnitelma siis kuudelle eri viranomaiselle, joista neljä on valvontaviranomaista. Suunnitelman toimiminen usealle voi johtaa suunnitelman päättymisen vääriin käsiin. Varautumissuunnitelmien osalta tulisi olla portaali, jonne aineisto toimitetaan ja johon eri viranomaisilla olisi pääsy. Suunnitelman yleinen osan toimittaminen voisi joillekin viranomaiselle olla riittävä.

15 b Vesihuollon häiriötilanteista ilmoittaminen

Lakiluonnoksessa on esitetty, että ”Vesihuoltolaitoksen on ilmoitettava viipymättä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle merkittävästä häiriöstä, joka häiritsee tai voi häiritä vesihuoltopalvelujen tarjoamista. Ilmoitusta ei ole kuitenkaan tarpeen tehdä, jos vesihuoltolaitos on tehnyt vastaavan ilmoituksen terveydensuojelulain tai ympäristönsuojelulain nojalla. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen ja ympäristöluvan valvojan on ilmoitettava viipymättä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle tietoonsa tulleesta merkittävästä häiriötilanteesta. Vesihuoltolaitoksen tulee tiedottaa häiriöistä riittävässä laajuudessa. Mitä 1 momentissa säädetään vesihuoltolaitoksesta, sovelletaan myös tukkuvesihuoltolaitokseen. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ylläpitää vesihuollon tilannekuvaa ja toimittaa ilmoituksen tilannekuvan muuttumisesta tiedoksi maa- ja metsätalousministeriölle ja valtioneuvoston tilannekeskukselle.”

Tämä tulee muuttaa kuulumaan, että vesihuoltolaitoksen on ilmoitettava kunnalle, kunnan terveydensuojelu- tai ympäristönsuojeluviranomaiselle sekä elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskukselle merkittävästä häiriöstä, joka häiritsee tai voi häiritä normaaliolojen vesihuoltopalvelujen tarjoamista. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen ja ympäristöluvan valvojan velvollisuus ilmoittaa viipymättä tietoonsa tulleesta merkittävästä häiriötilanteesta elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskukselle lisää turhaa byrokratiaa. Lisäksi on huomioitava, että pelkkä jätevesiviemäroinnistä huolehtiminen ei ole ympäristöluvan alaista toimintaa, jolloin vesihuoltolaitoksella ei välttämättä ole ympäristöluvan valvojaa.

Vesihuoltolaitoksen ilmoitusvelvollisuuden voisi kytkeä nykyisen vesihuoltolain 27 § Virhe ja hinnanalennuksessa olevaan vesihuoltopalveluiden keskeytystä koskevaan kohtaan. Vesihuoltopalveluiden keskeytyksestä tulisi ilmoittaa kunnalle ja valvontaviranomaiselle, jollei vesihuollon keskeytys aiheudu vesihuoltolaitoksen laitteiston tavanomaisesta korjaus- tai huoltotyöstä, joka kestää yhtäjaksoisesti alle 12 tuntia ja josta on ilmoitettu asiakkaalle etukäteen, tai jollei keskeytystä voida muutoin pitää keskeytyksen syy ja olosuhteet huomioon ottaen vähäisenä. Tällöin keskeytykset tulisivat myös valvontaviranomaisten tietoon.

19 § Maksut

Lakiluonnoksessa on esitetty, että ”Perusmaksun, liittymismaksun sekä muiden maksujen tulee olla eri alueilla erisuuruisia, jos tämä on tarpeen kustannusten oikean kohdentamisen tai aiheuttamisperiaatteen toteuttamisen vuoksi taikka muusta vastaavasta syystä. Myös käyttömaksu voi olla eri alueilla erisuuruinen edellä kuvattujen edellytysten täytyessä. Liittymismaksun suuruudessa voidaan ottaa huomioon myös kiinteistön käyttötarkoitus.”

Perusmaksun, liittymismaksun ja muiden maksujen muuttaminen velvoittavaksi eri alueilla erisuuruiseksi ei ole kannatettava uudistus, joka voi johtaa kohtuuttomuuksiin ja kuntalaisten kannalta epätasa-arvoiseen asemaan. Vesihuoltolaitoksen asiakas ei voi valita keneltä palveluntuottajalta ostaa esim. jätevesien käsittelypalvelun. Perusmaksun, liittymismaksun ja muiden maksujen tulee voida olla eri suuruisia eri alueilla, mutta tätä ei pidä muuttaa velvoittavaksi. Maksujen erisuuruisuuden osalta eri alueilla tulee jättää harkintavalta vesihuoltolaitokselle ja vesihuoltolaitoksen omistajille. Tämä voi johtaa asiakkaan kannalta epätasa-arvoiseen asemaan ja

voi näivettää entisestään joitakin kunnan osia. Myös eri alueilla oleva erisuuruinen käyttömaksu voi pienehkön kuluttajajoukon kannalta johtaa kohtuuttomiin maksuihin, esim. oman ottamon ja ostoveden hinnat voi olla hyvinkin erilaisia. Kun käyttömaksu on sama koko toiminta-alueella, tasataan sillä eri alueiden vedenhinnan eroja. Erisuuruiset perusmaksut mahdollistavat eri alueilla aiheuttamisperiaatteen mukaisesti johtuvat erot. Vesihuolto on kuitenkin välttämättömyyspalvelu ja kuuluu perusoikeuksiin. Maksuja koskeva pykälä tulee pitää voimassa olevan vesihuoltolain mukaisena, eikä muuttaa lakiluonnoksessa esitetyllä tavalla.

24 § Sopimuksen irtisanominen

Lakiluonnokseen on lisätty, että asiakas saa irtisanoa 21 §:ssä tarkoitetun sopimuksen verkostoon liittämistä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella, jos kiinteistöllä ei ole 10 §:n mukaista liittämismuutoksen velvollisuutta. Tämä lisäys tulee poistaa ja on turha, koska ympäristönsuojeluviranomainen voi vapauttaa liittämismuutoksen velvollisuudesta, jolloin asiakkaalla on oikeus irtisanoa sopimus.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Lakiluonnoksessa on esitetty, että Ennen tämän lain voimaantuloa hyväksytyllä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella, joka sijaitsee taajamassa, kiinteistön liittämismuutoksen velvollisuus laitoksen vesijohtoon ja viemäriin määräytyy tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 10 §:n mukaisesti siihen asti, kunnes kunta tarkistaa toiminta-alueen tämän lain mukaiseksi. Ennen tämän lain voimaantuloa hyväksytyllä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella, joka sijaitsee taajaman ulkopuolella, kiinteistön liittämismuutoksen velvollisuus laitoksen vesijohtoon ja viemäriin määräytyy kuitenkin edelleen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 10 §:n mukaisesti siihen asti, kunnes kaksi vuotta on kulunut toiminta-alueen tarkistamisesta tämän lain mukaiseksi. Samalla vesihuoltolaitoksella voi olla taajamassa ja taajaman ulkopuolella toiminta-alueita, jolloin asettaa kiinteistön omistajat tai haltijat myös epätasa-arvoiseen asemaan. Koska lakiluonnoksen mukaan taajamia ei esitetä enää toiminta-aluekartoilla, niin tulkinta (laissa kumottavan) taajamakäsitteen osalta tuo myös haasteita. Siirtymäaika liittämismuutoksen velvollisuuden osalta tulee taajamissa ja taajamien ulkopuolilla kiinteistöillä olla sama eli sidottu tämän lain nojalla hyväksytyyn toiminta-alueeseen.

Huomiot muista hallituksen esityksen kohdista

-

Muut huomiot

Liittämiskohta: 12 § kohtaan tulisi säätää liittämiskohdan etäisyydet metreissä sekä asemakaava että asemakaava-alueiden ulkopuolisilla alueilla. Aiemmin, vesihuoltolakia edeltäneessä vesi- ja viemäriolosuhteiden 9 §:ssä oli säädetty, ettei liittämiskohtaa saa asemakaava-alueiden ulkopuolella määrätä 100 metriä kauemmaksi liitettävästä lähimmästä rakennuksesta. Myös kumotun terveys- ja ympäristönsuojelulain 10 §:n mukaan asemakaava-alueilla kiinteistön omistaja tai haltija oli velvollinen rakentamaan liittämismuutoksen yleiseen vesijohtoon ja viemäriin, joka oli enintään 20 metrin päässä tontin rajasta. Edellä mainitut vesihuoltolaitoksen ja kiinteistön liittämiskohtaa

koskevat etäisyydet olisi syytä lisätä nyt lausunnolla olevaan vesihuoltolakiin, koska näissä on ilmennyt poikkeamia. Jopa asemakaava-alueilla voi liittämiskohdan sijainti olla poikkeava, jolloin vastuut kiinteistön omistajan ja vesihuoltolaitoksen välillä ovat epäselvät.

Tukkuvesihuoltolaitoksen ja vesihuoltolaitoksen tai kahden vesihuoltolaitoksen sopimusten väliset asiat ja sopimukset jäävät edelleen vesihuoltolain soveltamisen ulkopuolelle. Nämä tulisi lisätä lain soveltamisen piiriin esim. maksujen osalta kuluttaja-asiamiehen valvonnan alaiseksi tai muilta osin elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskuksen valvontaan, jotta vältetään asiakkaiden kannalta kohtuuttomat tilanteet. Kahden vesihuoltolaitoksen tai vesihuoltolaitoksen ja tukkuvesihuoltolaitoksen välinen riita-asia voi johtaa tilanteeseen, että jonkin valvontaviranomaisen tulisi päästä väliin, jos se vaikuttaa asukkaiden tai loppukäyttäjien vesihuoltoon. Tällaisia tilanteita voi olla kohtuuton hinnoittelu tai sopimuksen yksipuolinen irtisanominen, jolloin vesihuoltolaitoksen asiakkaat voivat jäädä ilman vesihuoltopalvelua. Asia tulisi lisätä pykälään 21 Sopimuksen tekeminen ja 23 Sopimusehtojen muuttaminen.

Lausunnolla olevaan vesihuoltolakiin tulisi antaa valvontaviranomaiselle toimivalta ja keinot tilanteisiin, jossa vesihuoltolaitoksella on hyväksytty toiminta-alue, mutta vesihuoltolaitos ei halua rakentaa vesihuoltoverkostoja. Toisin sanoen tulisi olla viranomainen, joka kehottaa verkostojen rakentamiseen. Myös toimivalta ja keinot valvoa vesihuoltolaitosten huolehtimisvelvollisuus ovat olemattomat, kunnan tulisi pystyä vaikuttamaan siihen, että vesihuoltolaitos tekee lain edellyttämät toimenpiteet.

Räsänen Ari
Kuopion kaupunki, kaupunkisuunnittelupalvelut -
Kaupunkirakennelautakunta 18.9.2024 §165